

Cyfryzacja instrumentów systemu gwarancji wykonania obowiązków publicznoprawnych – zagadnienia wybrane

Digitization of instruments of the guarantee system for the performance of public-law obligations – selected issues

STRESZCZENIE: Tekst podejmuje problematykę cyfryzacji instrumentów prawnych służących realizacji obowiązków publicznoprawnych. Ze względu na przedmiot ochrony, którym są wartości podstawowe – życie, zdrowie, porządek publiczny – w systemie prawnym muszą istnieć narzędzia służące urzeczywistnianiu nakazów i zakazów prawa publicznego. Rozwój technologii informacyjnych i komunikacyjnych pozwala zwiększyć skuteczność poszczególnych gwarancji, a tym samym sprawniej i w większym zakresie chronić dobra powszechnie uważane za cenne.

SŁOWA KLUCZOWE: obowiązek publicznoprawny, cyfryzacja, system gwarancji wykonania obowiązków, dobrowolne wykonanie obowiązku, przymusowe wykonanie obowiązku, egzekucja administracyjna

ABSTRACT: The text deals with the digitization of legal instruments serving the implementation of public law obligations. Due to the subject of protection, which are basic values – life, health, public order – in the legal system there must be tools to implement the orders and prohibitions of public law. The development of information and communication technologies makes it possible to increase the effectiveness of individual guarantees, and thus more efficiently and to a greater extent to protect goods generally regarded as valuable.

KEYWORDS: public law obligation, digitization, performance guarantee system, voluntary performance of the obligation, forced performance of the obligation, administrative enforcement

1. Zagadnienia wstępne

Spoglądając na życie człowieka z perspektywy czasu, zdecydowanie można zauważyć, że od zarania dziejów przeplatały się w nim dwa podstawowe aspekty – uprawnienia i obowiązki. Człowiek mógł albo musiał zachowywać się w określony sposób. Początkowo przesądzały o tym prawidła rządzące otaczającym nas światem, następnie treść zasad religijnych czy tradycji, a ostatecznie prawo. O ile uprawnienia – jak to wynika z ich istoty – opierają się na zasadzie dyspozycyjności, w tym znaczeniu, że decyzję o realizacji uprawnienia podejmuje zawsze podmiot, któremu to uprawnienie przysługuje, o tyle obowiązki przyjmują obligatoryjną postać. Nakazy i zakazy stanowią element

konstrukcyjny każdej dziedziny prawa, jednakże w przypadku jednej z nich wydają się być szczególnie doniosłe. Chodzi tu o prawo administracyjne. Co jednak wyróżnia obowiązki zakreślone literą prawa administracyjnego od innych powinności o charakterze prawnym?

Punktem wyjścia do odpowiedzi na tak postawione pytanie jest przedmiot regulacji prawa administracyjnego, który pociąga za sobą wszechobecność obowiązków publicznoprawnych¹. Administracja publiczna, działając policyjnie, reglamentacyjnie i świadcząco, przenika na wskroś wszystkie aspekty życia współczesnego człowieka – nakazuje edukować się do ukończenia 18. roku życia², poddawać się szczepieniom obowiązkowym³, poruszać się na określonym terenie z ograniczoną prędkością⁴, oczyszczać chodnik przylegający do zamieszkiwanej przez nas nieruchomości ze śniegu czy błota⁵, zakazuje wycinać określone gatunki drzew⁶ oraz wznosić pewne kategorie obiektów budowlanych⁷ bez wymaganego zezwolenia.

Jest rzeczą znamionną, że prawo (jego przestrzeganie) stanowi wartość samą w sobie, jednakże pogląd taki nie powinien spychać na margines faktu, iż prawo w stosunku do wartości pełni funkcję instrumentalną⁸. Każdy z nakazów czy zakazów prawa administracyjnego umotywowany jest, w bardziej albo mniej widoczny sposób, aksjologicznie. Toteż obowiązek nie jest celem *per se*, a jedynie sposobem do osiągnięcia pewnego celu, jakim jest realizacja wartości uznanej przez prawodawcę za cenną w danym miejscu i czasie. To właśnie dobra chronione za pośrednictwem norm prawa administracyjnego (finansowego), a także wszechobecność tych norm wyjątkowo wyraźnie oddają znaczenie obowiązków o charakterze publicznoprawnym. Życie, zdrowie,

¹ Warto zauważyć, że pojęcia obowiązku publicznoprawnego i administracyjnoprawnego nie są tożsame. Obowiązek publicznoprawny jest pojęciem przedmiotowy obszerniejszym, gdyż oprócz pieniężnych i niepieniężnych obowiązków wynikających z norm prawa administracyjnego obejmuje także obowiązki prawnofinansowe, pełniące funkcję fiskalną, a mające za podstawę przepisy prawa finansowego (podatkowego, skarbowego). Na ten temat zob.: L. Klat-Wertelecka, *Niedopuszczalność egzekucji administracyjnej*, Wrocław 2009, s. 160; P. Przybysz *Obowiązek administracyjnoprawny – pojęcie, rodzaje, konkretyzacja*, „Organizacja, Metody, Technika” 1990, nr 8-9, s. 14.

² Zob.: art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r., poz. 910 z późn. zm.).

³ Zob.: art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń oraz chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2020 r., poz. 1845 z późn. zm.).

⁴ Zob.: art. 19-21 ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2021 r., poz. 450 z późn. zm.).

⁵ Zob.: art. 5 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2020 r., poz. 1439 z późn. zm.).

⁶ Zob.: art. 83 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r., poz. 55 z późn. zm.).

⁷ Zob.: art. 28, 29 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2020 r., poz. 1333 z późn. zm.).

⁸ Por. I. Bogucka, [w:] G. Łaszczycza, A. Matan (red.), *System Prawa Administracyjnego Procesowego*, t. 1. *Zagadnienia ogólne*, Warszawa 2017, s. 526.

porządek i bezpieczeństwo, ład przestrzenny, homeostaza w przyrodzie – wszystko to przyczynia się do urzeczywistniania postulatu dobra wspólnego będącego stanem pożądanym w demokratycznym państwie prawa.

Zważywszy na to wszystko, obowiązki publicznoprawne zawsze domagają się wykonania, nie jest więc do przyjęcia taki stan, kiedy nie znajdują one swego odbicia w sferze pozanormatywnej⁹. Już w ubiegłym wieku J. Jellinek zauważył: „bezsprzecznym celem prawa jest ochrona i utrzymanie dóbr ludzkich lub interesów poprzez wykonanie pewnych czynów lub powstrzymanie się od nich”¹⁰. Realna ochrona wartości następuje dopiero wówczas, gdy nakazy i zakazy prawa zostają transponowane do świata realnego, przestają być postulatem wyrażonym w treści decyzji czy ustawy, a przyjmują postać faktu. W modelowym ujęciu członkowie społeczeństwa powinni zdawać sobie sprawę ze znaczenia ciążących na nich obowiązków, ich doniosłości oraz wpływu na interes indywidualny oraz powszechny. Niemniej jednak tak zaprezentowane idealistyczne spojrzenie na kwestię realizacji obowiązków nie daje się obronić w obliczu zderzenia z rzeczywistością. Podmioty publiczne muszą mieć do dyspozycji zróżnicowane metody oddziaływania na podmioty obowiązków, tak aby w ostatecznym rozrachunku doprowadzić do realizacji postanowień litery prawa. Właśnie dzięki temu możliwe staje się zapewnienie poszanowania wartości powszechnie uznanych za cenne, w szczególności poprzez zagwarantowanie wykonania aktów administracyjnych, częstokroć bezpośrednio wskazujących dobra, którym należy udzielić ochrony, oraz powierzonych administracji zadań o podstawowym z punktu widzenia interesu indywidualnego oraz dobra ogółu znaczeniu.

Zagadnienie systemu gwarancji wykonania obowiązków, bo o nim mowa, stanowiło oraz nadal stanowi przedmiot zainteresowania doktryny prawa administracyjnego¹¹. W klasycznym, ale aktualnym ujęciu wskazuje się na dychotomię instrumentów służących wykonaniu obowiązków¹². Pierwszą grupę tworzą środki dobrowolnego wykonania powinności, skoncentrowane wokół metod prowadzących do urzeczywistnienia nakazu lub zakazu prawa bez konieczności sięgania po przymus państwowy. Chodzi tu o działania informacyjne o charakterze indywidualnym oraz generalnym, a także o udzielanie niematerialnych oraz materialnych korzyści w związku z dobrowolnym podporządkowaniem się literze prawa.

⁹ S. Fundowicz, *Egzekucja administracyjna a aksjologia demokratycznego państwa prawnego*, [w:] J. Niczyporuk, S. Fundowicz, J. Radwanowicz (red.), *System egzekucji administracyjnej*, Warszawa 2004, s. 38.

¹⁰ J. Jellinek, *Ogólna nauka o państwie*, przeł. A. Peretiatkowicz, Warszawa 1921, s. 195.

¹¹ J. Jendrośka, *System środków prawnych zapewniających przymusową realizację aktu administracyjnego*, „Kontrola Państwowa” 1960, nr 6; Z. Janku, *Gwarancje prawne wykonania obowiązków publicznoprawnych*, [w:] J. Zimmermann (red.), *Koncepcja systemu prawa administracyjnego*, Warszawa 2007, s. 557-564.

¹² K. Jandy-Jendrośka, [w:] T. Rabska, J. Łętowski (red.), *System prawa administracyjnego*, t. 3, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1978, s. 254; P. Przybysz, *Egzekucja administracyjna*, Warszawa 1999, s. 154.

Natomiast składniki drugiej grupy stanowią środki wchodzące w zakres sfery *imperium*, umożliwiające podmiotom publicznym zapewnienie posłuchu zobowiązującej normie prawa administracyjnego z wykorzystaniem przymusu w formie bezpośredniej lub pośredniej. Istota przymusu sprowadza się do podjęcia takich działań, które przełamując wolę zobowiązanego, doprowadzają do przyjęcia przezeń postawy zgodnej z treścią obowiązku¹³. Mówiąc o gwarancjach przymusowego wykonania powinności publicznoprawnych, mamy więc na myśli: 1) egzekucję administracyjną; 2) przymus policyjny; 3) sankcje karne czy 4) kary administracyjne¹⁴.

2. Cyfryzacja systemu gwarancji wykonania obowiązków publicznoprawnych

Godzi się zauważyć, że ogólne założenia teoretyczne koncepcji systemu gwarancji wykonania obowiązków publicznoprawnych wykrystalizowały się w ubiegłym wieku i od tego momentu uległy jedynie niewielkim zmianom. Wektor czasu nie pozostaje jednak dla zaprezentowanego zagadnienia irrelevantny, o ile rdzeń konstrukcyjny rzeczowego systemu (poszczególne środki, ich typologia) nie uległy metamorfozie, o tyle nie można już tego odnieść do form poszczególnych gwarancji. Absolutnie nie o sam upływ czasu tu chodzi, a to, co jest z nim nierozzerwalnie związane, czyli o postęp we wszystkich dziedzinach nauki. Siłą sprawczą jest w tym wypadku rozwój techniki niosący ze sobą szereg nowych możliwości, takich możliwości, które administracja aspirująca do miana *smart* nie może zignorować. W dobie społeczeństwa informacyjnego jednym z nadrzędnych zadań, jakie należy przypisać administracji publicznej, jest konieczność zidentyfikowanie roli oraz pól potencjalnego zastosowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych¹⁵.

Chybiona byłaby jednak teza, że to administracja jest pionierem rozwoju społeczeństwa informacyjnego. Administracja, tak jak samo prawo, ma często charakter wtórny (dostosowawczy) wobec rzeczywistości pozanormatywnej, zwłaszcza jeśli chodzi o sferę nowych technologii. Narzędzia, jakimi posługuje się e-administracja (np. platformy internetowe, komunikacja elektroniczna), nie są dla obywateli nowością¹⁶. Wręcz przeciwnie,

¹³ L. Klat-Wertelecka, *op. cit.*, s. 21.

¹⁴ J. Jendrośka, [w:] Z. Janku, M. Szewczyk, M. Waligórski, K. Wojtczak, K. Ziemiński (red.), *Z problematyki prawa administracyjnego i nauki administracji. Księga pamiątkowa z okazji siedemdziesięciolecia urodzin Profesora Zbigniewa Leońskiego*, Poznań 1999, s. 146-150.

¹⁵ E. Kuzionko-Ochrymiuk, *Informatyzacja administracji publicznej w województwach Polski*, „Optimum Economic Studies” 2018, nr 1, s. 160.

¹⁶ Na temat przejawów informatyzacji administracji publicznej zob.: J. Janowski, *Administracja elektroniczna. Kształtowanie się informatycznego prawa administracyjnego i elektronicznego postępowania administracyjnego w Polsce*, Warszawa 2009, s. 60 i n.

technologie informacyjne i komunikacyjne stanowią element życia codziennego, bez którego trudno się obejść. Można więc pokusić się o stwierdzenie, że administracja publiczna ma już przygotowany fundament umożliwiający wprowadzanie na szeroką skalę instrumentów optymalizujących procesy administrowania.

Zgodnie z wyrażanym przez piśmiennictwo nurtem elektroniczna administracja powinna zapewniać szerokie spektrum usług publicznych za pośrednictwem Internetu¹⁷. Niewątpliwie koncentracja uwagi na świadczeniu przed administrację usług w formie elektronicznej jest zabiegiem trafnym, niemniej jednak nie eksponuje pełnego potencjału wykorzystania narzędzi informacyjnych i komunikacyjnych. Trudno jest sobie wyobrazić stosowanie przymusu bezpośredniego za pomocą systemu teleinformatycznego, lecz nie sprawia już takiego problemu kwestia komunikacji elektronicznej w trakcie trwania administracyjnego postępowania egzekucyjnego czy wykorzystywanie elektronicznych baz danych w celu ustalenia informacji na temat zobowiązanego. Co jest bardzo ważne i wymaga podkreślenia – zasadniczo wdrażanie nowych technologii w największym stopniu wpłynie na usprawnienie otoczenia, w którym administracja podejmuje przewidziane przez prawo działania w celu zaprowadzenia stanu praworządności. Zmianie uległy i będą ulegać poszczególne elementy składowe narzędzi zapewniających realizację powinności, tj. forma i szybkość komunikacji, pewność doręczeń, powszechność i ciągłość informacji, łatwość w dostępie do nich. Oznacza to, że materialny aspekt danego instrumentu zachowuje tożsamość, zmiana dotyczy wyłącznie jego warstwy formalnej.

Ocena potencjalnych korzyści oraz ewentualnych trudności, o których to nie można zapominać, powinna zawsze przybierać kazuistyczny charakter. Wydaje się, że wprowadzenie precyzyjnej dyrektywy dotyczącej wykorzystania nowych technologii na potrzeby systemu gwarancji wykonania obowiązków publicznoprawnych nie jest zasadne, a nawet możliwe. Administracja, o której powiemy, że jest *smart*, nie powinna podążać ślepo za nowymi trendami. Idealistyczne dążenie do celu, oderwane od realiów otaczającego nas świata, apriorycznie skazane jest na niepowodzenie. Podstawą podejmowania racjonalnych decyzji, w tym w zakresie cyfryzacji, jest zawsze dobra znajomość przedmiotu, którego zmiany mają dotyczyć, a także środowiska wewnętrznego oraz zewnętrznego. Sądzę, że nie można przedstawić tu gotowego zalecenia dla administracji publicznej, które instrumenty służące realizacji obowiązków publicznoprawnych przekuć w duchu nowych technologii, ani kiedy powinno to mieć miejsce.

Uwzględnwszy ogół wcześniejszych teoretycznych ustaleń, warto spojrzeć na badane zagadnienie przez pryzmat praktyki – przyjętych już rozwiązań implementujących elementy cyfrowe w sferze instrumentów gwarantujących wykonanie powinności

¹⁷ P. Romaniuk, *Rozwój elektronicznej administracji czynnikiem wspierającym nurt zarządzania humanistycznego*, „Journal of Modern Science” 2017, t. 2/33, s. 306.

publicznoprawnej natury. Nadanie im formy cyfrowej lub też uwzględnienie w ich konstrukcji takich metod w niektórych przypadkach podyktowane jest literalnym brzmieniem przepisów prawa powszechnie obowiązującego, w innych zaś pozostawione zostało uznaniu organów administracji publicznej. Szczególnie interesujących przykładów badawczych dostarcza sytuacja epidemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2. Ograniczenia potocznie nazywane „obostrzeniami” są w istocie rzeczy obowiązkami administracyjno-prawnymi, a zarówno służące ich przestrzeganiu sankcje, jak i działania informacyjne stanowią wyraźny przykład imperatywnych oraz optatywnych środków zabezpieczających ich wykonanie.

W niniejszym tekście pragnę odnieść się wyłącznie do kilku wybranych przykładów, całościowa analiza zagadnienia wykracza poza jego ramy. Stąd też w rozważaniach przedstawię sposoby i zakres wykorzystanie technologii komunikacyjnych oraz informacyjnych na tle działań informacyjnych o charakterze generalnym, środków zachęcających do dobrowolnego wykonania obowiązków opartych na bodźcach ekonomicznych oraz administracyjnego postępowanie egzekucyjnego.

3. Działania informacyjne o charakterze generalnym

Zasadniczym czynnikiem przesądzającym o poziomie praworządności, w tym o dobrowolnym realizowaniu nakazów i zakazów prawa, jest poziom świadomości społecznej. Mając to na względzie, administracja publiczna powinna dołożyć wszelkich starań, aby kształtować świadomość podmiotów, na których obowiązki ciążą lub dopiero ciążać będą¹⁸. Aktywność administracji przybierająca formę działań informacyjnych pozbawiona jest elementu władztwa, zawierając się wyłącznie w sferze tego, co nazywamy społeczno-organizatorską działalnością administracji publicznej¹⁹. Podstawowy akcent położony zostaje więc na wykazanie znaczenia realizacji obowiązku oraz dostarczenie wszystkich niezbędnych do tego wiadomości. Kampanie edukacyjne stanowią realny instrument zapewniający możliwość oddziaływania zarówno na ogół społeczeństwa, jak i na poszczególne grupy wchodzące w jego skład, w szczególności w dobie mediów masowych²⁰. Działania informacyjne stwarzają więc niezwykle korzystne warunki do wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych, można wręcz bronić tezy, że na tej płaszczyźnie dojdzie do pełnej cyfryzacji i niemalże zupełnego wyparcia tradycyjnych form przekazywania informacji.

¹⁸ J. Jendrośka, *Zagadnienie prawne wykonania aktu administracyjnego*, Wrocław 1963, s. 41.

¹⁹ M. Wierzbowski, A. Wiktorowska, [w:] M. Wierzbowski (red.), *Prawo administracyjne*, Warszawa 2017, s. 303.

²⁰ W. Banaszak, [w:] M. Tabernacka, A. Szadok-Bratuń (red.), *Public relations w sferze publicznej. Wizerunek i komunikacja*, Warszawa 2012, s. 507.

Powszechne wykorzystanie Internetu, a także pozostałych mediów (telewizji, radia) w celu prowadzenia akcji informacyjnych nabrało szczególnego wyrazu w okresie epidemii COVID-19. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii²¹ wprowadzone w nawiązaniu do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii²² wydanego na podstawie delegacji zawartej w art. 46 ust. 2 i 4 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi zawiera cały katalog obowiązków o charakterze publicznoprawnym. Ustanowienie rygorystycznych zakazów i nakazów dotyczących przemieszczania się, funkcjonowania zakładów pracy oraz wielu innych sfer bytowania społecznego podyktowane jest koniecznością ochrony życia oraz zdrowia ludzkiego.

Podstawowymi narzędziami wykorzystywanymi w celu zapewnienia posłuchu tymże regulacjom prawnym są prowadzone na masową skalę przez organy administracji publicznej akcje informacyjne, do których włączają się licznie podmioty prywatne. W tym przypadku adekwatne wydaje się wręcz mówienie o jednej wielkiej akcji informacyjnej opartej na współpracy sektora publicznego i prywatnego. Jej celem jest dostarczenie rzetelnych wiadomości na temat wirusa oraz zachęcenie społeczeństwa do przyjmowania postaw, które pomogą w jego zwalczaniu. W obliczu znacznej dotkliwości obowiązujących restrykcji rozwiązaniem koniecznym staje się uwidocznienie zagrożenia, jakie niesie ze sobą wirus. Za ważny punkt działań należy uznać także wyrażanie w języku naturalnym, zrozumiałym przez ogół społeczeństwa, informacji precyzujących granicę dopuszczalnego zachowania²³. Wykonanie obowiązku w pierwszej kolejności wymaga zrozumienia jego treści, w czym nie sprzyja charakterystyka języka prawnego.

Warunkiem skuteczności wskazanych działań, który możemy podnieść do rangi warunku *sine qua non*, jest zasięg oddziaływania. Właśnie ten fakt uwidacznia przewagę Internetu (telewizji, w mniejszym stopniu radia) nad tradycyjnymi formami przekazywania informacji (ogłoszenia w formie papierowej – w gazetach czy miejscach publicznych). Nie chodzi tu rzecz jasna o deprecjonowanie form tradycyjnych, gdyż również i one mają wierne audytorium, ale raczej o podkreślenie zalet technologii informacyjnych i komunikacyjnych przesądzających o ich skuteczności. Jest rzeczą znamionną, że wiadomości przekazywane za pośrednictwem Internetu dostępne są powszechnie, zatem ich

²¹ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz. U. z 2020 r., poz. 697).

²² Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz. U. z 2020 r., poz. 565).

²³ Zob.: *Aktualne zasady i ograniczenia*, <https://www.gov.pl/web/koronawirus/aktualne-zasady-i-ograniczenia> [dostęp: 01.05.2021].

zasięg nie ogranicza się do określonych miejscowości czy ich części. Pod uwagę trzeba wziąć także drugi aspekt powszechności związany z dostępnością w czasie – informacje zamieszczane na stronach internetowych oraz portalach społecznościowych (Twitter, Facebook) pozostają do dyspozycji odbiorców o każdej godzinie. Powyższe nie może jednak zepchnąć na margines pozostałych przymiotów akcji informacyjnych realizowanych z wykorzystaniem nowych technologii, takich jak szybkość przekazu informacji, ich bieżąca aktualizacja czy – w kontekście stanu epidemii – brak konieczności bezpośredniego kontaktu z odbiorcami podczas zamieszczania informacji²⁴.

4. Bodźce ekonomiczne

Administracja publiczna, czuwając nad realizacją przez podmioty obowiązków nakazów oraz zakazów wywodzonych z norm prawa administracyjnego tudzież finansowego, dysponuje rozbudowanym wachlarzem metod oddziaływania. W ostatnich latach popularność zyskało organizowanie konkursów, w których za terminowe wykonanie obowiązku można wygrać wartościowe nagrody (sprzęt AGD, RTV, telefony, a nawet samochody). Nie oznacza to jednak, że wykorzystanie bodźców ekonomicznych dla zapewnienia realizacji obowiązków jest koncepcją nową, postulaty w tym przedmiocie pojawiały się w piśmiennictwie administracyjnym już w ubiegłym wieku²⁵.

Technologie informacyjne i komunikacyjne znajdują zastosowanie podczas promocji oraz obsługi wszelkiego rodzaju loterii, w których uczestnictwo wymaga wykonania obowiązku, niekiedy w określony sposób. W ramach przykładu można tu podać prowadzone w wielu miastach Polski akcje związane z rozliczaniem podatku dochodowego od osób fizycznych w danym mieście²⁶. Rejestracja w takiej loterii zazwyczaj możliwa jest z wykorzystaniem strony internetowej, co zapewnia sposobność zgłoszenia swojego udziału bez wychodzenia z domu.

Warto jest też wskazać loterię opartą w jeszcze większym stopniu na wykorzystaniu nowych technologii. Zasadniczym sposobem zagwarantowania wykonania obowiązku selektywnego zbierania odpadów komunalnych jest określenie w drodze decyzji przez organ wykonawczy gminy wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi za okres, w którym nie dopełniono tego obowiązku²⁷. Ostatnimi czasy wskazany sposób jest traktowany jako ostateczność, ponieważ w pierwszej kolejności gminy kładą nacisk

²⁴ Por. P. Romaniuk, *op. cit.*, s. 317.

²⁵ J. Jendrośka, *Zagadnienie...*, s. 42; Z. Leoński, *Egzekucja administracyjna świadczeń niepieniężnych*, Warszawa 1968, s. 9.

²⁶ Np. *Rozlicz PIT we Wrocławiu, wygraj nagrody. Zgłoszenia do północy*, <https://www.wroclaw.pl/rozlicz-pit-we-wroclawiu-rusza-loteria> [dostęp: 20.04.2020].

²⁷ Zob.: art. 6ka ust. 3 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

na środki zapewniające dobrowolne wykonanie obowiązku selektywnego zbierania odpadów. Godnym naśladowania przykładem jest w tym przedmiocie program pilotażowy przyjęty w Ciechanowie, którego cechą szczególną stanowi wykorzystanie do jego obsługi na szeroką skalę nowych technologii²⁸. Można wręcz stwierdzić, że mechanizm ten obsługuje się sam. Idea całej loterii jest dość prosta – za segregację odpadów otrzymuje się punkty, a punkty te można wymieniać na stronie internetowej na nagrody – bilety do kina, na basen, a nawet małe sprzęty elektroniczne. Innowacyjny jest jednak sposób, w jaki powyższe się odbywa. Rdzeń konstrukcyjny całego projektu został oparty na Systemie Indywidualnej Segregacji Odpadów T-Master będącym maszyną z wbudowanym systemem teleinformatycznym²⁹. Przyrząd ten rejestruje odpady, ważąc je i określając ich rodzaj, w następnej kolejności do indywidualnego konta użytkownika systemu przypisane zostają punkty, za które uzyskuje się nagrody.

5. Administracyjne postępowanie egzekucyjne

Spośród wszystkich przewidzianych w polskim systemie prawnym instrumentów służących zabezpieczeniu wykonania powinności publicznoprawnych szczególne miejsce zajmuje administracyjne postępowanie egzekucyjne³⁰. Postępowanie wykonawcze, gdyż takim mianem jest również określane, stanowi najbardziej widoczny przykład przymusu administracyjnego, a zarazem podstawowy sposób reakcji administracji na nieposłuszeństwo³¹.

Postępowanie egzekucyjne, a dokładnie środki egzekucyjne stosowane w jego ramach jako jedyne w całym systemie gwarancji bezpośrednio prowadzą do wykonania nakazów oraz zakazów prawa. Administracyjne kary pieniężne, kary kryminalne, akcje informacyjne, bodźce ekonomiczne wpływają na podmiot obowiązku wyłącznie pośrednio, ponieważ czynnikiem oddziaływania jest sam fakt zagrożenia sankcją czy perspektywa otrzymania pewnej korzyści.

²⁸ J. Postrzednik, *Segregacja śmieci. W Ciechanowie za posegregowane odpady mieszkańcy dostają głośniki bluetooth i bilety na koncert*, <https://warszawa.naszemiasto.pl/segregacja-smieci-w-ciechanowie-za-posegregowane-odpady/ar/c8-5021578> [dostęp: 22.04.2020].

²⁹ Zdjęcie maszyny – https://d-nm.ppstatic.pl/kadr/k/r/35/e6/5c821f3b4d9e5_o.jpg?1552206845 [dostęp: 22.04.2020], instrukcja obsługi – https://d-nm.ppstatic.pl/kadr/k/r/ad/38/5c821f3a1f755_o,size,933x0,q,70,h,bfd45f.jpg [dostęp: 22.04.2020].

³⁰ Postępowanie egzekucyjne w administracji możemy zdefiniować jako uregulowany prawem procesowym egzekucyjnym ciąg czynności podejmowanych przez organy egzekucyjne i inne podmioty postępowania egzekucyjnego w celu wykonania, przez zastosowanie środków przymusu państwowego, obowiązków wynikających z aktów poddanych egzekucji administracyjnej (B. Adamiak, [w:] B. Adamiak, J. Borkowski, *Postępowanie administracyjne i sądowniczoadministracyjne*, Warszawa 2019, s. 665).

³¹ P. Przybysz, *Postępowanie egzekucyjne w administracji. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 26.

Powyższe uwidacznia, jak istotne jest optymalizowanie procedury przymusowego wykonania obowiązku. Sprawny przebieg postępowania uzależniony jest od wielu czynników, bez wątpienia jednym z nich jest wykorzystanie w najszerszym możliwym zakresie technik informacyjnych i komunikacyjnych³². Wymaga wyjaśnienia, że na dzień dzisiejszy pełna cyfryzacja postępowania egzekucyjnego wydaje się perspektywą odległą, środki takie jak przymus bezpośredni czy wykonanie zastępcze, ze względu na swój charakter wymagający bezpośredniej ingerencji człowieka, nie zapewniają sprzyjających warunków dla wdrażania nowych technologii. Niemniej jednak można wskazać takie obszary, w których implementacja nowych technologii stała się wręcz konieczna. Chodzi tu przede wszystkim o systemy teleinformatyczne służące tworzeniu i przekazywaniu tytułów wykonawczych w formie elektronicznej, elektroniczne środki komunikacji (np. doręczanie pisma na adres do doręczeń elektronicznych, elektroniczne doręczenia pomiędzy organami egzekucyjnymi oraz pomiędzy organem egzekucyjnym a komornikiem sądowym) czy cyfryzację niektórych elementów składowych środków egzekucyjnych (np. elektroniczne zawiadomienie dłużnika zajętej wierzytelności o zajęciu prawa majątkowego).

Przechodząc już do szczegółowych rozważań – zajęcie ruchomości jest jednym ze środków egzekucyjnych służących przymusowemu wykonaniu powinności natury pieniężnej, w którego konstrukcji prawodawca przewidział dopuszczalność wykorzystania nowych technologii³³. Proces stosowania tegoż środka egzekucyjnego nie kończy się na wpisaniu zajętej ruchomości do protokołu oraz umieszczeniu na niej znaku zajęcia. Ruchomość po zajęciu należy jeszcze sprzedać, zazwyczaj w drodze licytacji. Rozwój technologii cyfrowych zapewnia możliwość prowadzenia licytacji w formie elektronicznej³⁴. W swej istocie nie różni się ona od licytacji tradycyjnej (polega przecież na tym samym), zmiana dotyczy wyłącznie sposobu jej prowadzenia (warstwy formalnej). Licytacja elektroniczna odbywa się za pośrednictwem specjalnie przygotowanego do tego celu systemu teleinformatycznego prowadzonego przez jednostkę podległą ministrowi właściwemu do spraw finansów publicznych lub przez niego nadzorowaną, ewentualnie podmiot wybrany w trybie przepisów o zamówieniach publicznych³⁵.

Jaką jednak przynosi korzyść prowadzenie licytacji w formie elektronicznej? Przede wszystkim wypada wskazać, że licytacja prowadzona za pośrednictwem systemu teleinformatycznego pozwala na przełamywanie bariery odległości. Uczestnikami

³² Na temat przesłanek sprawności egzekucji administracyjnej zob.: J. Supernat, *Prakseologiczne przesłanki sprawności egzekucji administracyjnej*, [w:] J. Niczyporuk, S. Fundowicz, J. Radwanowicz (red.), *System egzekucji administracyjnej*, Warszawa 2004, s. 50.

³³ Zob.: art. 97-109 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2020 r., poz. 1427 z późn. zm.), dalej: u.p.e.a.

³⁴ Zob.: art. 107e u.p.e.a.

³⁵ Zob.: art. 107e § 2 pkt 1 i 2 u.p.e.a.

licytacji mogą stać się osoby zamieszkujące odległe (od miejsca siedziby organu egzekucyjnego) miejscowości, co z kolei przyczynia się do poszerzenia grona osób biorących udział w licytacji oraz w teorii zapewnia możliwość uzyskania większej sumy z tytułu sprzedaży ruchomości. Kolejno taka forma jest dla osób dotkniętych ograniczeniami fizycznymi znacznie bardziej przystępna niż licytacja w tradycyjnej formie. Oznacza to, że nadajemy zasadzie równości i niedyskryminacji realny kształt.

Jednym z podstawowych czynników determinujących sprawność postępowania egzekucyjnego, tj. zdolność do realizacji przypisanego mu celu, czyli przymusowego wykonania obowiązku, są informacje na temat zobowiązanego. Fakt ten staje się szczególnie wyrazisty w przypadku egzekucji należności pieniężnych, składniki majątku zobowiązanego mogą być przecież zlokalizowane w wielu miejscach, a brak informacji na ich temat często prowadzi do bezskuteczności egzekucji i w efekcie do umorzenia postępowania egzekucyjnego³⁶.

W obecnym stanie prawnym obowiązuje szereg regulacji umożliwiających organom egzekucyjnym pozyskiwanie informacji na temat zobowiązanego. Przykładem tego jest art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. v ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe³⁷, w myśl którego bank zobowiązany jest udzielić administracyjnemu organowi egzekucyjnemu informacji dotyczących posiadanych przez zobowiązanego m.in. rachunków bankowych. Wprawdzie organ może przeprowadzić egzekucję z rachunku bankowego nawet bez znajomości numeru rachunku, jego stanu czy typu, przesyłając do banku informację o zajęciu; jednakże taki sposób postępowania budzi uzasadnione wątpliwości co do skuteczności prowadzonej procedury³⁸.

Jednym z wielu narzędzi, które powstały z myślą o usprawnieniu procesu pozyskiwania informacji od banków, jest aplikacja internetowa Ognivo³⁹. System pozwala na oszczędność czasu oraz środków poprzez umożliwienie komunikacji na linii organ egzekucyjny – bank za pośrednictwem Internetu. Ponadto aplikacja ułatwia identyfikację i adresowanie dokumentów do właściwych jednostek w bankach. W tym przypadku sprawność wymiany informacji ma wręcz kluczowe znaczenie, zobowiązany mający świadomość podejmowanych w stosunku do jego osoby czynności egzekucyjnych jest w stanie w błyskawicznym tempie wypłacić środki z rachunku bankowego.

³⁶ Zgodnie z art. 59 § 2 u.p.e.a. postępowanie egzekucyjne może być umorzone w przypadku stwierdzenia, że w postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym należności pieniężnej nie uzyska się kwoty przewyższającej wydatki egzekucyjne. Z kolei w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego z przyczyny określonej w art. 59 § 2 wszczęcie ponownej egzekucji może nastąpić wówczas, gdy zostanie ujawniony majątek lub źródła dochodu zobowiązanego przewyższające kwotę wydatków egzekucyjnych (art. 61 u.p.e.a.).

³⁷ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2020 r., poz. 1896 z późn. zm.).

³⁸ Por. W.K. Łuczaj [w:] D.R. Kijowski (red.), *Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Komentarz*, Warszawa 2015, s. 910.

³⁹ <https://www.kir.pl/administracja/ognivo/> [dostęp: 21.04.2020].

Zwieńczając rozważania na temat cyfryzacji administracyjnego postępowania egzekucyjnego, warto zwrócić uwagę na jeszcze kilka innych, lecz równie istotnych jej aspektów, mianowicie na możliwość sporządzania tytułów wykonawczych w formie elektronicznej i przekazywania ich do organu egzekucyjnego za pomocą systemu teleinformatycznego oraz szerokie wykorzystanie środków komunikacji elektronicznej.

Tytuł wykonawczy stanowi centralną instytucję prawnoprocesową administracyjnego postępowania wykonawczego⁴⁰. W istocie jest dokumentem urzędowym stwierdzającym istnienie i wymagalność obowiązku dającym podstawę do podjęcia egzekucji administracyjnej⁴¹.

Zgodnie z art. 26 § 1c u.p.e.a. wnioski egzekucyjne i tytuły wykonawcze mogą być przekazywane do organu egzekucyjnego przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego albo z użyciem środków komunikacji elektronicznej. Należy nadto nadmienić, że wraz z wejściem w życie 30 lipca 2020 r. nowelizacji u.p.e.a.⁴² przekazywanie tytułu w formie elektronicznej stanie się obowiązkiem wierzyciela, a tradycyjna postać papierowa znajdzie zastosowanie jedynie w ramach wyjątku, kiedy to nie będzie możliwe sporządzenie tytułu w wersji elektronicznej.

Powszechnie wykorzystywanym przez organy administracji publicznej systemem teleinformatycznym jest platforma ePUAP, która zapewnia także możliwość sporządzenia tytułu wykonawczego w formie elektronicznej i przesłania go do właściwego organu egzekucyjnego⁴³. Niewątpliwą zaletę takiej formy tworzenia i wysyłania tytułów wykonawczych stanowi większa niż w przypadku nadania za pośrednictwem operatora pocztowego szybkość. Co ważne, system teleinformatyczny zapewnia sposobność bieżącej korekty ewentualnych błędów, które na gruncie tradycyjnej papierowej formy oznaczałyby zazwyczaj konieczność przygotowania nowego dokumentu.

Kolejno w najbliższym czasie w postępowaniu egzekucyjnym w administracji zacznie obowiązywać zasada wyłączności doręczeń w postaci elektronicznej. Zgodnie z ustawą z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych⁴⁴ dnia 1 lipca 2021 r. zostanie dodany art. 17c § 1, w myśl którego podstawową formę doręczeń w postępowaniu egzekucyjnym w administracji stanowią będą doręczenia elektroniczne, co do zasady,

⁴⁰ P. Ostojski, *Zmiana tytułu wykonawczego w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym*, „Przeгляд Podatkowy” 2019, nr 6, s. 48.

⁴¹ A. Skoczylas, W. Piątek, [w:] R. Hauser, A. Skoczylas (red.), *Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 200.

⁴² Ustawa z 11 września 2019 r. o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji oraz niektórych innych ustaw – z wyjątkiem niektórych przepisów (Dz. U. z 29 października 2019 r., poz. 2070).

⁴³ Statystyki dotyczące dotychczasowego wykorzystania systemu ePUAP do przekazywania tytułów wykonawczych dostępne są pod adresem: <https://widok.gov.pl/services/epuap-tytul-y-wykonawcze/> [dostęp: 21.04.2020].

⁴⁴ Zob.: art. 64 ust. 1 ustawa z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych (Dz. U. poz. 2320), dalej: u.d.e.

dokonywane na adres wpisany do bazy adresów elektronicznych. Należy jednak zastrzec, że prawodawca nie pozbawił organu egzekucyjnego możliwości dostarczania pism przez pracowników, co w przypadku braku wpisu adresu elektronicznego, np. zobowiązanego, do bazy adresowej wydaje się być rozwiązaniem celowym. Przy czym w przypadku, gdy doręczenie we wskazany sposób nie jest możliwe, organ egzekucyjny zobowiązany jest skorzystać z publicznej usługi hybrydowej⁴⁵, a w ostateczności podjąć próbę doręczenia pisma z wykorzystaniem przesyłki rejestrowanej⁴⁶.

Warto jednak zaznaczyć, iż w obecnie obowiązującym stanie prawnym prawodawca wprowadził już w pewnym zakresie konieczność (niekiedy możliwość) korzystania z elektronicznej formy komunikacji. Jak zakłada art. 63a § 1 u.p.e.a., doręczenia pomiędzy organami egzekucyjnymi oraz pomiędzy organem egzekucyjnym a komornikiem sądowym dokonuje się z użyciem środków komunikacji elektronicznej. Jeżeli doręczenie za pomocą środków komunikacji elektronicznej jest niemożliwe z przyczyn technicznych, w czasie niezbędnym do przywrócenia ich funkcjonowania doręczenia dokonuje się w postaci papierowej. Z kolei zgodnie z art. 67 § 1a u.p.e.a. zawiadomienia o zajęciu i inne pisma w ramach stosowanego środka egzekucyjnego mogą być doręczane przy wykorzystaniu systemu teleinformatycznego albo z użyciem środków komunikacji elektronicznej.

6. Zakończenie

Proces cyfryzacji administracji publicznej jest w obecnym czasie zjawiskiem już powszechnie widocznym, coraz to większa liczba spraw może zostać załatwiona za pośrednictwem systemów teleinformatycznych. Nie ulega również najmniejszej wątpliwości, iż wraz z rozwojem techniki pojawią się także nowe rozwiązania, których wykorzystanie przez sektor publiczny początkowo będzie wskazane, a z upływem czasu stanie się koniecznością. Wykorzystanie narzędzi informacyjnych i komunikacyjnych znajduje swój wyraz także w sferze instrumentów służących zabezpieczeniu wykonania obowiązków publicznoprawnych, tak istotnych z punktu widzenia realizacji idei dobra wspólnego. Stopniowej przemianie ulega forma poszczególnych gwarancji, postęp techniki nie wpływa jednak na modyfikację ich istoty. Oznacza to, że głównie za przyczyną Internetu oraz bazujących na jego podstawie systemów powstają nowe, sprawniejsze formy komunikacji organów administracji publicznej z podmiotami zewnętrznymi. W dostępie do informacji przestają obowiązywać bariery odległości i czasu, pozwalając

⁴⁵ Pojęcie to zdefiniowane zostało w art. 2 pkt 7 u.d.e.

⁴⁶ Pojęcie to zdefiniowane zostało w art. 3 pkt 23 ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe (Dz. U. z 2020 r., poz. 1041).

na ciągle przekazywania i zbieranie kluczowych dla funkcjonowania administracji informacji. Niekiedy nawet to sam Internet stanowi źródło informacji na temat zobowiązanego, niezbędnych do wykonania powinności. Wszystko to prowadzi do wniosku, że korzystanie z zapewnianych przez nauki ścisłe technologii pomaga administracji sprawniej niż dotąd realizować przypisanej jej przez przepisy prawa zadania, a tym samym zasłużyć na miano *smart administration*.

Literatura

- Adamiak B., [w:] B. Adamiak, J. Borkowski (red.), *Postępowanie administracyjne i sądowno-administracyjne*, Warszawa 2019.
- Banaszak W., [w:] M. Tabernacka, A. Szadok-Bratuń (red.), *Public relations w sferze publicznej. Wizerunek i komunikacja*, Warszawa 2012.
- Bogucka I., [w:] G. Łaszczyca, A. Matan (red.), *System Prawa Administracyjnego Procesowego*, t. 1. *Zagadnienia ogólne*, Warszawa 2017.
- Fundowicz S., *Egzekucja administracyjna a aksjologia demokratycznego państwa prawnego* [w:] J. Niczyporuk, S. Fundowicz, J. Radwanowicz (red.), *System egzekucji administracyjnej*, Warszawa 2004.
- Jandy-Jendrośka K., [w:] T. Rabska, J. Łętowski (red.), *System prawa administracyjnego*, t. 3, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1978.
- Janku Z., *Gwarancje prawne wykonania obowiązków publicznoprawnych*, [w:] J. Zimmermann (red.), *Koncepcja systemu prawa administracyjnego*, Warszawa 2007.
- Janowski J., *Administracja elektroniczna. Kształtowanie się informatycznego prawa administracyjnego i elektronicznego postępowania administracyjnego w Polsce*, Warszawa 2009.
- Jellinek J., *Ogólna nauka o państwie*, przeł. A. Peretiatkowicz, Warszawa 1921.
- Jendrośka J., [w:] Z. Janku, M. Szewczyk, M. Waligórski, K. Wojtczak, K. Ziemiński (red.), *Z problematyki prawa administracyjnego i nauki administracji. Księga pamiątkowa z okazji siedemdziesięciolecia urodzin Profesora Zbigniewa Leońskiego*, Poznań 1999.
- Jendrośka J., *System środków prawnych zapewniających przymusową realizację aktu administracyjnego*, „Kontrola Państwowa” 1960, nr 6.
- Jendrośka J., *Zagadnienie prawne wykonania aktu administracyjnego*, Wrocław 1963.
- Klat-Wertelecka L., *Niedopuszczalność egzekucji administracyjnej*, Wrocław 2009.
- Kuzionko-Ochrymiuk E., *Informatyzacja administracji publicznej w województwach Polski*, „Optimum Economic Studies” 2018, nr 1.
- Leoński Z., *Egzekucja administracyjna świadczeń niepieniężnych*, Warszawa 1968.

- Łuczaj W.K., [w:] D.R. Kijowski (red.), *Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Komentarz*, Warszawa 2015.
- Ostojski P., *Zmiana tytułu wykonawczego w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym*, „Przeгляд Podatkowy” 2019, nr 6.
- Przybysz P., *Egzekucja administracyjna*, Warszawa 1999.
- Przybysz P., *Obowiązek administracyjnoprawny – pojęcie, rodzaje, konkretyzacja*, „Organizacja, Metody, Technika” 1990, nr 8-9.
- Przybysz P., *Postępowanie egzekucyjne w administracji. Komentarz*, Warszawa 2015.
- Romaniuk P., *Rozwój elektronicznej administracji czynnikiem wspierającym nurt zarządzania humanistycznego*, „Journal of Modern Science” 2017, t. 2/33.
- Skoczylas A., Piątek W., [w:] R. Hauser, A. Skoczylas (red.), *Ustawa o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Komentarz*, Warszawa 2018.
- Supernat J., *Prakseologiczne przesłanki sprawności egzekucji administracyjnej*, [w:] J. Niczyporuk, S. Fundowicz, J. Radwanowicz (red.), *System egzekucji administracyjnej*, Warszawa 2004.
- Wierzbowski B., Wiktorowska A., [w:] M. Wierzbowski (red.), *Prawo administracyjne*, Warszawa 2017.

Źródła

- Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2020 r., poz. 1427 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U. z 2019 r., poz. 2070).
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2020 r., poz. 1333 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2020 r., poz. 1439 z późn. zm.).
- Ustawy z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz. U. z 2021 r., poz. 450 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. z 2020 r., poz. 1896 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2020 r., poz. 55 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń oraz chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2020 r., poz. 1845 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 23 listopada 2012 r. Prawo pocztowe (Dz. U. z 2020 r., poz. 1041).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2020 r., poz. 910 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 18 listopada 2020 r. o doręczeniach elektronicznych (Dz. U. poz. 2320).

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz. U. z 2020 r., poz. 565).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 19 kwietnia 2020 r. w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii (Dz. U. z 2020 r., poz. 697).

Internet

Aktualne zasady i ograniczenia, <https://www.gov.pl/web/koronawirus/aktualne-zasady-i-ograniczenia>

<https://widok.gov.pl/services/epuap-tytuly-wykonawcze/>

<https://www.kir.pl/administracja/ognivo/>

Instrukcja obsługi – https://d-nm.ppstatic.pl/kadr/k/r/ad/38/5c821f3a1f755_o,size,933x0,q,70,h,bfd45f.jpg

Postrzednik J., *Segregacja śmieci. W Ciechanowie za posegregowane odpady mieszkańcy dostają głośniki bluetooth i bilety na koncert*, <https://warszawa.naszemiasto.pl/segregacja-smieci-w-ciechanowie-za-posegregowane-odpady/ar/c8-5021578>

Rozlicz PIT we Wrocławiu, wygraj nagrody. Zgłoszenia do północy, <https://www.wroclaw.pl/rozlicz-pit-we-wroclawiu-rusza-loteria>

Zdjęcie maszyny – https://d-nm.ppstatic.pl/kadr/k/r/35/e6/5c821f3b4d9e5_o.jpg?1552206845